Kuba – Külpolitika

Az országban 1952. március 10-én Fulgencio Batista puccsal visszatért a hatalomba és külpolitikájában igyekezett az Egyesült Államokkal a lehető legharmonikusabb kapcsolatokat kialakítani, Washington cserébe repülőgépekkel, hajókkal, tankokkal és gazdasági segélyekkel látta el a Batista-rezsimet, amelynek egyre nagyobbra növekedett a belső ellenzéke.

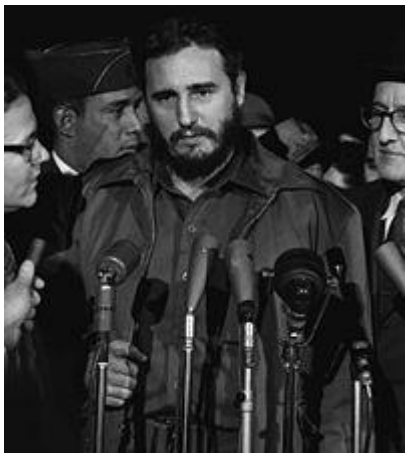

A F. Castro vezette „szakállas” gerillaforradalmárok 1959. január 1-jén bevonulhattak Havannába és véget vetettek Batista uralmának. Az új rezsim radikális gazdasági és politikai reformokat kezdett, több amerikai monopóliumot államosított. Válaszul Washington 1960-ban gazdasági embargót vezetett be a szigetország ellen, majd a kubai–amerikai viszony annyira elmérgesedett, hogy 1961 januárjában a két ország között megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok.

Az embargó bevezetését és a disznó-öböli inváziós kísérletet (1961) követően Kuba elfogadta Moszkva ajánlatát, amely arról szólt, hogy a Szovjetunió a piac nélkül maradt kubai cukorért kőolajat szállít. Hamarosan katonai megállapodásokat is kötött a két ország, és az akkor már magát marxista–leninistának nevező kubai vezetés szovjet rakéták befogadását tervezte. Ez vezetett a kubai rakétaválsághoz (1962).

A rakétaválságot követően a kubai–szovjet viszony hűvösebbé vált, Washington pedig Kuba teljes elszigetelésével próbálkozott. 1962. február 4-én a szigetországot kizárták az Amerikai Államok Szervezetéből (AÁSZ), majd 1964-ben az AÁSZ gazdasági embargót vezetett be Kubával szemben, és ugyanezen év szeptemberére – Mexikó kivételével – minden latin-amerikai ország megszakította diplomáciai kapcsolatait Kubával. A kubai nemzetgyűlés – válaszul az AÁSZ-ból való kizárásra – 1962. február 4-én elfogadta az ún. második havannai nyilatkozatot, amely forradalomra hívott fel egész Latin-Amerikában.

1966. január 3. és 15. között rendezték meg Havannában az első trikontinentális konferenciát, amelyen Afrika, Ázsia és Latin-Amerika baloldali mozgalmainak közel 500 képviselője vett részt. A Castro-rezsimnek a latin-amerikai országokkal való kapcsolatában csak az 1970-es években jelentkezett pozitív változás, miután Havanna Che Guevara bolíviai kudarca után kevésbé támogatta a gerillamozgalmakat. Az 1970-es évek elején több latin-amerikai állam újra felvette a diplomáciai kapcsolatot a szigetországgal.

Castro egyik legfontosabb külpolitikai célkitűzése volt, hogy vezető szerepet töltsön be a harmadik világban. E célból katonai és diplomáciai segítséget nyújtott több afrikai „szocialista orientációjú” mozgalom számára. (Castro már 1961-ben fegyvereket küldött az Algériai Nemzeti Felszabadítási Front számára.) A legnagyobb katonai segélyeket az angolai MPLA kapta

Kubától. 1975-től kubai katonák is érkeztek, 1976 márciusában 24000, 1984-re pedig 40000 kubai katona szolgált már ott. Csak 1991 júliusára fejeződött be a kivonásuk (angolai polgárháború, 1975–2002). Szintén nagyméretű volt Kuba etiópiai szerepvállalása. Kuba ide is – a Szovjetunióhoz hasonlóan – fegyvereket és katonai tanácsadókat, majd mintegy 17000 katonát küldött. (A kubai csapatok 1989 szeptemberére hagyták el Etiópia területét.) A Castro-rezsim afrikai szerepvállalása súlyos anyagi és emberáldozatokat jelentett Kuba számára. A kubai katonai akciók a Szovjetunióval összehangoltan folytak, ugyanakkor tovább mélyítették a szakadékot a szigetország és az Egyesült Államok között.

Castro nagy szerepet vállalt az el nem kötelezettek mozgalmában is. 1979-ben Havannában tartották a mozgalom hatodik csúcsértekezletét, az ezt követő három évben Castro volt a mozgalom elnöke.

Az 1980-as években Kuba több latin-amerikai gerillamozgalmat támogatott: Nicaraguában a sandinistákat, Grenadán és El Salvadorban a baloldali erőket. Az erkölcsi (és kisebb katonai) támogatás mellett tanárokat és orvosokat küldött ezekbe az országokba.

Gorbacsov hatalomra jutása a Szovjetunióban, illetve a gorbacsovi „reformok” Castro ellenkezését váltották ki, és bár a szovjet vezető 1989 áprilisában látogatást tett Havannában, ahol a két ország képviselői 25 évre szóló barátsági szerződést kötöttek, Castro nyíltan elutasította a szovjet típusú politikai és gazdasági „reformok” bevezetését Kubában. A szovjet blokk összeomlása a gazdasági katasztrófa szélére sodorta Kubát, hiszen megszűntek a Szovjetunióból érkező segélyek és kereskedelmi támogatások, Kuba elveszítette valuta- és olajforrásait, valamint cukorpiaca jelentős részét. 1993-ra az utolsó szovjet katona is elhagyta Kuba területét.

A gazdasági nehézségek hatására a kubai kormány engedélyezte az amerikai dollár használatát és több gazdasági „reformot” vezetett be. G. Bush elnök tovább szigorította a gazdasági embargót (1992, Torricelli-törvény), amelyhez azonban nem sikerült nemzetközi támogatást szereznie. (Az ENSZ Közgyűlése 59:3 arányban – 92 tartózkodás mellett – a szabályozás eltörlése mellett foglalt állást.) Hasonló nemzetközi elutasítást váltott ki az 1996-ban elfogadott Helms–Burton törvény, amely teljes nemzetközi embargót kívánt szervezni Kuba köré, és támogatást ígért a Castro-ellenes erőknek.

Az elmúlt évtizedekben az Egyesült Államok és Kuba viszonyát jelentősen befolyásolta a kubai menekültek kérdése is. 1980-ban Castro átmenetileg felfüggesztette a kivándorlási tilalmat, amelynek nyomán néhány hónap alatt 125000 kubai menekült érkezett az Egyesült Államokba. 1984. december 14-én az USA és Kuba egyezményt kötött, amelynek alapján az USA évi 20000 kubai kivándorlót befogad. A kubai–amerikai viszony enyhülésének jele volt, hogy II. János Pál pápa kubai látogatását követően (1998. január) Washington enyhítette az embargót, majd 2000 októberében Clinton elnök (négy évtized óta először) élelmiszer- és gyógyszereladást engedélyezett Kubának.

G. W. Bush elnök 2002. május 20-án ünnepélyes fogadalmat tett, hogy minden az embargó enyhítésére irányuló javaslatot meg fog vétózni, és sürgetni fogja a politikai változást Kubában.

Kuba Latin-Amerikában az elmúlt években Hugo Chávez venezuelai és „Lula” da Silva brazil elnökben talált szövetségest magának.

(Lehoczki Bernadett)